

A hangfelvétel-előállítók szomszédos jogai

Szerző: BÉKÉS Gergely

Affiliáció: ügyvéd, a Szerzői Jogi Szakértő Testület tagja

Rovat: Szerzői jog és iparjogvédelem

Rovatszerkesztő: GRAD-GYENGE Anikó, POGÁCSÁS Anett

Lezárás dátuma: 2023.12.06

Idézési javaslat: BÉKÉS Gergely: „A hangfelvétel-előállítók szomszédos jogai” in JAKAB András – KÖNCZÖL Miklós – MENYHÁRD Attila – SÜLYÖK Gábor (szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia (Szerzői jog és iparjogvédelem rovat, rovatszerkesztő: GRAD-GYENGE Anikó, POGÁCSÁS Anett) <http://ijoten.hu/szocikk/a-hangfelvetel-eloallitok-szomszedos-jogai> (2023). Konkrét szöveghelyre való hivatkozáshoz javasoljuk a szövegbeli bekezdésszámok használatát, pl. [8] vagy [12]–[18].

A hangfelvétel-előállító teljesítménye – a hangfelvétel – jogi védelmet élvez, amely jogi természetét tekintve a szerzői jogokkal szomszédos. A jogalkotó az oltalommal a hangfelvétel előállításával összefüggő befektetés megtérülését kívánja biztosítani az előállító számára, vagyis az – szemben a szerzők és az előadóművészek védelmével – nem az alkotási, illetve az előadási tevékenység egyéni, személyes jellegének oltalmára irányul. Az előzőekből következően a hangfelvétel-előállító szomszédos jogai elsősorban a vagyoni jogok körébe tartoznak. A hangfelvétel-előállítók szomszédos jogait széles körben harmonizálják a multilaterális nemzetközi szerződések és az Európai Unió irányelvei.

Tartalomjegyzék

1. **A hangfelvétel-előállítói jogok multilaterális védelmének rövid története**
2. **A hangfelvétel és a hangfelvétel-előállító fogalma**
3. **A hangfelvétel-előállítók szomszédos jogainak védelme a multilaterális nemzetközi szerződésekben**
4. **A hangfelvétel-előállítók jogainak védelme az Európai Unióban**
5. **A hangfelvétel-előállítók személyhez fűződő jogai**
6. **JEGYZETEK**

1. A hangfelvétel-előállítói jogok multilaterális védelmének rövid története

[1] Thomas Edison 1877 decemberében mutatta be azt az általa fonográfnek nevezett találmányát,^[1] amely nem csak a hang rögzítésére, hanem annak visszajátszására is alkalmas volt. Bár hasonló szerkezetek létrehozásával mások ezt megelőzően is kísérleteztek, utóbb Edison találmánya vált az első igazán sikeres hangrögzítési módszeré.

[2] A rögzített előadások tömeges, iparszerű többszörözését végül azonban nem a fonográf, hanem

az elsősorban Emile Berliner nevéhez köthető barázdált lemezekre történő rögzítési eljárás kidolgozása oldotta meg a XX. század elején.^[2] Ennek oka, hogy – szemben a fonográffal – a barázdált lemez alapjául szolgáló technika nemcsak a rögzítést és a visszajátszást, hanem a hangfelvételek többszörözését is lehetővé tette. (A XX. század végére a hangfelvételek már nem mechanikai úton, hanem szinte kivétel nélkül digitális hangrögzítő eszközökkel és az elkészített felvételek utólagos szerkeszthetőségét biztosító eljárásokkal készültek.)

[3] Az a tény, hogy a XX. század első éveiben a hanglemezek kereskedelmi értékesítése felfutott, együtt járt a hangfelvétel-előállítók jogérvényesítési törekvéseinek megerősödésével. Ennek köszönhető, hogy a német hangfelvétel-előállítók már ekkor sikeresen lobbiztak azért, hogy a zeneszerzők – a korábbi gyakorlattal szemben – többet ne hozhassanak létre kizárólagos szerződéseket az általuk preferált lemezvállalatokkal. A kiadók – kereskedelmi szempontból tökéletesen érthető okokból – arra törekedtek, hogy szerződéses korlátoktól mentesen maguk választhassák meg a kiadandó műveket és ezt a folyamatot az alkotók ne befolyásolhassák. Ennek az elvárásnak úgy felelt meg a német jogalkotó, hogy 1910-ben a már nyilvánosságra hozott művek mechanikai többszörözését kényszerengedély útján, díjfizetés ellenében engedélyezte az előállítók számára.^[3] Ez a megoldás utóbb általánossá vált Európában és a világ más részein is.

[4] A német kiadók ugyanakkor ezzel egyidejűleg arról is gondoskodni kívántak, hogy a már piacon lévő felvételekre az említett engedélyezési rendszer ne terjedjen ki. Erre azért volt szükség, mert meg kívánták előzni, hogy az általuk előállított felvételeket versenytársaik ismét piacra helyezték, vagyis konkurens felvételek kerüljenek a piacra. Ennek a kiadói igénynek köszönhető, hogy ha kerülő úton is, de Németországban 1910 óta szerzői jogi védelmet élveznek a hangfelvételek. Az 1901-es német szerzői jogi törvény 1910-es módosításával arról rendelkezett ugyanis a német jogalkotó, hogy átdolgozásnak (*Bearbeitung*)^[4] minősül az a „hallás céljára szolgáló készülék”, amelyre az „írói vagy zenemű személyes előadással (*persönlicher Vortrag*) átvitetet”.^[5] A német jogalkotó az előadást a mű átdolgozásaként értelmezte, és ezzel a már kiadott felvételeket kivonta a kényszerengedély hatálya alól. Az említett jogok közvetlen alanyai ugyan az előadóművészek voltak, azonban – az akkor érvényesülő piaci szokások szerint – az előadóművészek szinte kivétel nélkül átruházták jogaikat az előállítókra, így az újonnan biztosított előadóművészi jogok végső soron az előállítók számára hoztak létre kedvezőbb pozíciót. Az említett jogtechnikai megoldások utóbb a kontinentális Európa számos országában – így például Magyarországon is^[6] – gyökeret eresztettek.

[5] Az 1930-as évek elején tapasztalt gazdasági válság utóbb ismét arra motiválta a hangfelvétel-előállítókat, hogy új, a korábbinál erősebb jogosítványok meghozatalát kezdeményezzék a jogalkotónál. E folyamatnak volt része, hogy olasz kezdeményezésre egy 1933-ban, Rómában tartott találkozóan a francia, a német, az olasz és az angol kiadók létrehozták a hangfelvétel-előállítók nemzetközi szervezetét. Ez a ma is aktív és komoly befolyással rendelkező Nemzetközi Hangfelvételi Szövetség (International Federation of the Phonographic Industry, IFPI).^[7] Az IFPI első elnöke, Amadeo Giannini már 1933-ban azt kezdeményezte, hogy a kiadók a szerzőkkel azonos jogállást kapjanak, védelmüket pedig a [Berni Unió Egyezmény \(BUE\)](#) alapján biztosítsák a nemzeti jogok.^[8] A javaslatot hevesen ellenezte az irodalmi és a zenei szerzők érdekeit képviselő Irodalmi- és Zeneszerzők Jogkezelő Társaságainak Nemzetközi Szövetsége (International Confederation of Societies of Authors and Composers, CISAC). Az IFPI és a CISAC képviselői – szintén olasz kezdeményezésre – 1934-ben az olaszországi Streasa-ban találkoztak, ahol megállapodtak egymással abban, hogy a hangfelvétel-előállítók védelmét az alkotók jogait tartalmazó nemzetközi szerződésről, a [BUE](#)-ről leválasztva szükséges biztosítani. A szerzői joggal szomszédos jogok intézménye lényegében ebből a gondolatból sarjadt ki, mint ahogyan az is ide vezethető vissza, hogy a hangfelvétel-előállítók számára szomszédos jogi oltalmat szükséges biztosítani.

[6] 1939 februárjában a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) kezdeményezte egy olyan diplomáciai konferencia összehívását,^[9] amelynek célja egy előadóművészi nemzetközi szerződés létrehozása lett volna. Magának a konferenciának a megszervezését a II. világháború kitörése lehetetlenné tette. E kezdeményezésre reagálva a Berni Unió Nemzetközi Irodája 1939. július 29–31. között szakértői

tanácskozást hívott össze a svájci Samedanba (korábbi nevén Samadenba), amely egy olyan nemzetközi szerződés tervezetét dolgozta ki,^[10] amelynek tárgyi hatálya immár nemcsak az előadóművészekre, hanem a hangfelvétel-előállítókra is kiterjedt.^[11] A nemzetközi szerződés előkészítését a világháború természetesen ebben az esetben is megszakította.

[7] A II. világháború lezárását követően az IFPI ismét felmelegítette a szomszédos jogi nemzetközi szerződés kialakításának lehetőségét, miközben nem került le a napirendről a BUE szomszédos jogi kiterjesztése sem. Ez utóbbira a BUE 1948-ban megtartott, brüsszeli felülvizsgálati konferenciája adott volna lehetőséget, de a tagállamok végül csupán kisebb jelentőségű módosítást eszközöltek a BUE szövegében.^[12]

[8] A hangfelvétel-előállítók jogait tartalmazó első nemzetközi szerződést elfogadó diplomáciai konferenciát végül 1961-ben az ILO, az UNESCO és a Berni Unió Nemzetközi Irodája közösen hívta össze Rómába. A diplomáciai konferencián résztvevő 44 ország 1961. október 26-án fogadta el az [előadóművészek, a hangfelvétel-előállítók és a műsorsugárzó szervezetek védelméről szóló Római Egyezményt](#). A Római Egyezménynek ma 97 tagja van, közöttük Magyarország (->[előadóművészi teljesítmény](#)).

[9] Mivel egyrészt a Római Egyezményhez számos jelentős hangfelvételi piaccal rendelkező ország, így például az Amerikai Egyesült Államok, Kína vagy a Szovjetunió nem csatlakozott,^[13] másrészt ugyanakkor a hangfelvételek engedély nélküli többszörözése az 1970-es évek elejére rendkívüli károkat okozott a kiadóknak, a nemzetközi közösség 1971-ben elfogadta a [Hangfelvételi Egyezményt \(HFE\)](#).^[14] A HFE-nek ma 81 tagja van, közöttük az USA, Kína és Oroszország is.^[15]

[10] A Szellemi Tulajdon Világszervezete (World Intellectual Property Organization, WIPO) 1996-ban Genfben tartott diplomáciai konferenciája párhuzamosan tárgyalta a később elfogadott [Szerzői Jogi Szerződést \(WCT\)](#) és az Előadásokról és a hangfelvételekről szóló szerződést ([WPPT](#)). E szerződések elsődleges célja az volt, hogy a korábban meglévő vagyoni jogok rendszerét a nemzetközi közösség a digitális forradalom hatásaihoz igazítsa. A WPPT-nek ma 112 ország a tagja, közöttük van az USA, Kína, Oroszország, az Európai Unió és tagállamai. Ennek is köszönhető, hogy a WPPT elfogadását követően a HFE jelentősége folyamatosan csökkent (->[nemzetközi szerzői és szomszédos jogi egyezmények](#)).

2. A hangfelvétel és a hangfelvétel-előállító fogalma

[11] A hangfelvétel kifejezés a kontinentális Európában elterjedt „phonogram” fordulat magyar fordítása. A phonogram a görög *phono*i (hang) és *graphos* (írás) szavakra utal.^[16] Angolszász környezetben elsősorban a „sound recording” fordulat terjedt el.

[12] A hangfelvétel jogi fogalmát ma elsősorban multilaterális nemzetközi szerződések határozzák meg.

[13] Az 1961-es [Római Egyezmény 3. cikkének b\) pontja](#) szerint a hangfelvétel „valamely előadásnak vagy más hangoknak minden, kizárólag hallgatható rögzítése”. A jogi definícióból következően hangfelvételként nem csupán a zenei előadások vagy prózai előadóművészi teljesítmények, hanem ilyenek nem minősülő hangok – például madarak hangjainak vagy a természet más hangjainak – rögzítése is védelem alatt áll.^[17] A hangfelvétel fogalma tehát érzéketlen a rögzítés tárgyára. A felvétel „kizárólag hallgatható” (ang. *aural*) jelzője a hangfelvétel fogalmát elválasztja az audiovizuális felvételektől.^[18] A Római Egyezmény szerint tehát egy film hangcsíkja nem minősül hangfelvételnek, azonban ha a film hangsávját a filmtől függetlenül hasznosítják, úgy az utóbbi hangfelvételnek minősül. A tagállamok azonban a védelem tárgyi hatályát a Római Egyezmény által előírtaknál szélesebben is meghatározhatják.

[14] A [Római Egyezmény 5. cikke](#) a nemzeti elbánásra vonatkozó kötelezettségek útján a védett hangfelvételek körét számos tekintetben korlátozta. E szerint a védelmet azon hangfelvételek számára kell biztosítani, amelyeknek előállítója valamely tagállam állampolgára (állampolgárság

ismérve), vagy a hang első rögzítésére valamely tagállam területén került sor (rögzítés ismérve), vagy azt valamely tagállam területén adták ki először (kiadás ismérve). A kiadás ismérvénének az a hangfelvétel is megfelel, amelyet ugyan nem egy szerződő állam területén adtak ki először, de azt az első kiadást követő harminc napon belül egy szerződő állam területén is kiadták (ez az ún. egyidejű kiadás). A kiadás fogalma a Római Egyezmény elfogadásakor a „kereskedelmi forgalomba hozatal” fogalmával (e tekintetben lásd a [Római Egyezmény 12. cikke](#) kapcsán írtakat) szinonim volt. A [Római Egyezmény 5. cikk \(3\) bekezdése](#) szerint a tagállamok kizárólag az állampolgárság ismérvét kötelesek alkalmazni, a kiadás, illetve a rögzítés ismérve tekintetében a tagállamok azonban fenntartással élhetnek. Ez a jogi konstrukció végső soron a védett repertoár szűkítését eredményezi.

[15] Az 1971-es [HFE 1. cikk a\) pontja](#) lényegében megismétli a Római Egyezmény fogalommeghatározását. E szerint „hangfelvétel” valamely előadás hangjainak vagy más hangoknak mindennemű – kizárólag hangzás útján történő – rögzítése.

[16] A [WPPT 2. cikkének b\) pontja](#) némileg módosította a hangfelvétel fogalmát, elsősorban azért, mert a hangfelvételek és az audiovizuális művek szétválasztása egyre több gyakorlati nehézséghez vezetett. A WPPT keretei között a „hangfelvétel” egy „előadás hangjainak vagy más hangoknak, vagy hangok egyéb megjelenítésének a rögzítését” jelenti, a filmalkotásban vagy egyéb audiovizuális műben foglalt rögzítési forma kivételével. A „hangok egyéb megjelenítése” fordulat beillesztésére azért volt szükség, mivel a kiadók egyre több olyan eljárást használtak a hangfelvételek készítése során, amelyek végső soron nem magát a hangot, hanem „csupán” a hang fizikai tulajdonságait leíró adatot tárolták el.^[19] Ilyen technikát alkalmaztak például a széleskörben alkalmazott MIDI eszközök. Fontos kiemelni továbbá, hogy a Római Egyezmény „kizárólag hallgatható” fordulatát a [WPPT](#) egy hosszabb szöveggel váltotta ki, amelynek célja az audiovizuális alkotások és a hangfelvételek kontúrosabb szétválasztása volt. Ugyancsak ezt a célt szolgálta a [WPPT 2. cikk b\) pontjához](#) fűzött ún. [közös nyilatkozat](#) is, amely szerint „a hangfelvételnek a 2. cikk b) pontjában szereplő meghatározásából nem következik az, hogy a hangfelvételen fennálló jogokat bármilyen módon érintené annak filmalkotásban vagy más audiovizuális műben történő felhasználása”. A nemzetközi közösség minden szándéka ellenére a hangfelvételek és az audiovizuális alkotások szétválasztása rengeteg gyakorlati nehézséggel jár a mai napig, amelyet jól illusztrál az Európai Bíróság *Atresmedia* kontra AIE ügyben hozott ítélete.^[20]

[17] Az Európai Unió tagállamai többségének szerzői joga, továbbá az EU irányelvei a hangfelvétel fogalmát nem határozzák meg. Ezzel szemben például az Amerikai Egyesült Államok nemzeti joga önálló fogalommeghatározást^[21] tartalmaz, amely szerint

A 'hangfelvételek' olyan anyagi tárgyak, amelyekben a mozgóképet vagy más audiovizuális művet kísérő hangoktól eltérő hangokat rögzítenek bármilyen ma ismert vagy később kifejlesztett módszerrel, és amelyekből a hangok érzékelhetők, reprodukálhatók vagy más módon közvetíthetők, akár közvetlenül, akár gép vagy eszköz segítségével. A 'hangfelvétel' kifejezés magában foglalja azt az anyagi tárgyat, amelyben a hangokat először rögzítik.^[22]

[18] A hangfelvétel-előállító fogalmát ugyancsak elsősorban a nemzetközi szerződések határozzák meg.

[19] A [Római Egyezmény 3. cikk c\) pontja](#) szerint hangfelvétel-előállítónak azt a „természetes vagy jogi személyt kell tekinteni, aki elsőként rögzíti valamely előadás hangjait vagy más hangokat”. Az értelmező rendelkezésből következően – szemben a szerzőkkel és az előadóművészekkel – a hangfelvétel-előállító nem csak természetes személy lehet. Ebből, továbbá a hangfelvétel fogalmából egyenesen következik, hogy a hangfelvétel-előállítók szomszédos jogai mögött elsősorban befektetésvédelmi szempontok állnak.^[23] A hangfelvétel-előállító lényegében az a személy, aki (amely) a rögzítés módjától függetlenül kezdeményezi, koordinálja a hangok első rögzítését, illetve az ezzel

összefüggő anyagi és technikai felelősséget vállalja.^[24] Egy meglévő felvétel újakeverése épp ezért nem eredményez hangfelvétel-előállító státust. Kiemelendő az is, hogy ha a hangok rögzítésével együttjáró feladatokat egy jogi személy munkavállalója, illetve megbízottja végzi el, úgy a hangfelvétel-előállítójának a jogi személyt, és nem annak munkavállalóját, illetve megbízottját kell tekinteni.^[25]

[20] A HFE 1. cikkének b) pontja a Római Egyezményvel azonos módon határozta meg a hangfelvétel-előállító személyét.

[21] A WPPT 2. cikk d) pontja három tekintetben módosította a Római Egyezmény hangfelvétel-előállító személyére vonatkozó értelmező rendelkezését. Elsőként a WPPT – a hangfelvétel fogalmának változásával egyezően – az értelmező rendelkezésbe beemelte a „hangok megjelenítését”. Másrészt a teljesítmény központi elemévé a hangok első rögzítésének kezdeményezését helyezte (a tényleges rögzítés helyett), ezzel reagálva arra a körülményre, hogy a kiadó tényleges teljesítménye valóban nem korlátozódik a rögzítés technikai folyamatára. Végül az értelmező rendelkezés szövegében megjelent a rögzítéssel kapcsolatos felelősség vállalása is. Az említett felelősség nem csupán anyagi, hanem technikai, sőt szerkesztői jellegű is lehet.^[26] Az értelmező rendelkezés így azon releváns tevékenységek csoportját határozza meg, amelyek együttes megvalósítása szükséges a jogi védelem kiváltásához. Ennek megfelelően pusztán a felvétel elkészítéséhez szükséges anyagi eszközök rendelkezésre bocsátása (például bankkölcsön útján) nem elégséges ahhoz, hogy a tevékenység jogi oltalmat eredményezzen. A WPPT tehát a napi gyakorlathoz igazította a Római Egyezmény – e tekintetben – némileg elvont és megfakult fogalomkészletét.

[22] Az EU irányelvei és a tagállamok többségének nemzeti joga a hangfelvétel-előállító fogalmát önállóan nem határozza meg, a nemzetközi szerződések fogalmait azonban ilyen kifejezett rendelkezés nélkül is alkalmazni szükséges.

3. A hangfelvétel-előállítók szomszédos jogainak védelme a multilaterális nemzetközi szerződésekben

[23] A hangfelvétel-előállítók jogait szabályozó első multilaterális nemzetközi szerződés a Római Egyezmény – a később tárgyalandó nemzetközi szerződésekkel azonos módon – a védelem minimális szintjét határozza meg. Ebből következően a tagállamok az alább elemzett nemzetközi szerződésekben meghatározottnál szélesebb vagy több jogot is biztosíthatnak a jogosultak számára.

[24] A Római Egyezmény a hangfelvétel-előállítók számára a BUE rendszerét követve hozta létre a kizárólagos jogok rendszerét. A hangfelvétel-előállítók így – a jogosulatlan felhasználás megtiltásán túl lépő – az engedélyezési jog aktív elemét is kifejezett szabállyal átfogó jogi monopóliumot kaptak.

[25] A Római Egyezmény 10. cikke elsőként a hangfelvétel-előállítók többszörözési jogát rögzítette (-> szerzői vagyoni jogok – felhasználás, felhasználási módok). A többszörözés joga átfogja a hangfelvételekről közvetlenül, illetve közvetve készített másolatok készítését is. A felvételek készítés akkor közvetlen, ha a hangfelvétel közvetlenül rögzíti a hangforrást (például az előadóművészek előadását mikrofonok segítségével rögzítik). A felvételek készítés akkor közvetett, ha a hangokat valamilyen technikai eszköz (például televízió) közvetítése útján rögzítik.^[27] Bár erre vonatkozó kifejezett rendelkezést a Római Egyezmény nem tartalmazott, a többszörözés joga nemcsak a teljes hangfelvételre, hanem annak részletére is kiterjedt.

[26] A Római Egyezmény a hangfelvételek többszörözésére vonatkozó kizárólagos jog mellett kialakította a kereskedelmi hangfelvételek nyilvánossághoz közvetítése utáni díjigény nemzetközi jogi alapjait is. A Római Egyezmény 12. cikke arról rendelkezik ugyanis, hogy

Ha valamely kereskedelmi célokra kiadott hangfelvételt vagy arról készült másolatot közvetlen módon sugárzásra vagy nyilvánossághoz közvetítésre használnak fel, a felhasználó egyszeri, méltányos díjazást köteles fizetni az előadóknak, vagy a hangfelvételek előállítóinak, vagy mindkét félnek. E felek közötti megállapodás

hiányában a nemzeti jog határozhatja meg e díjazás megosztásának feltételeit.

A nyilvánossághoz közvetítés „közvetlen” jelzője ebben az esetben arra utal, hogy a díjigény nem fogta át az esetet, amikor a rádiós sugárzás egy vendéglátóhelyen elhelyezett erősítő, illetve hangfal útján éri el a nyilvánosságot. Kiemelendő, hogy a Római Egyezmény 12. cikke a rögzített előadások nyilvánosságához közvetítése vonatkozásában nem kizárólagos jogot, hanem csupán méltányos díjazáshoz fűződő jogot hozott létre. Ennek a jogtechnikai megoldásnak az a lényege, hogy – szemben a kizárólagos joggal – a felhasználás megvalósításáról nem a jogosult, hanem a felhasználó dönthet. Ez a megállapítás még akkor is igaz, ha a megvalósított felhasználás után a felhasználó köteles megfizetni a méltányos összegű jogdíjat. A Római Egyezmény 12. cikke szerinti díjigény nem valamennyi, hanem csupán a közvetlen jellegű nyilvánosságához közvetítési formák után jár a szomszédos jogi jogosultaknak. A 12. cikk továbbá nem valamennyi, hanem csupán a kereskedelmi célból kiadott hangfelvételek nyilvánosságához közvetítése után biztosítja a méltányos díjigényt. Bár a „kereskedelmi” jelleg fogalmát nem határozta meg a Római Egyezmény, a helyzet értelmezését segíti annak felidézése, hogy az Egyezmény elfogadásának idejében nagyon is gyakori volt, hogy a rádiótársaságok saját hangfelvételeket, ún. rádiós felvételeket készítettek. A Római Egyezmény általános jelentéstevője a „kereskedelmi forgalom” fogalma kapcsán a forgalomba hozatalt említi,^[28] amelyet a [Római Egyezmény 3. cikk d\) pontja](#) a fizikai példányok értékesítése körében értelmez. A 12. cikk továbbá szabad kezet biztosít a tagállamoknak abban a tekintetben, hogy a méltányos díjat az előadónak, a hangfelvétel-előállítónak, vagy mindkettejük számára biztosítsák.^[29] Ez a díjazás – a felhasználó szemszögéből – akkor is egyszeri (ang. *single*) jellegű, ha a tagállam a díjigényt mind az előadóművész, mind a hangfelvétel-előállító számára biztosítja. Ebben az esetben a díjra az előadóművész és a hangfelvétel-előállító közösen jogosultak. A díj „egyszeri” jelzője tehát nem a díjazás gyakoriságát, hanem a jogosultságok számát, együttes jellegét határozza meg.^[30] A méltányos díjazást ugyanakkor a felhasználó minden egyes felhasználási cselekmény után, ismétlődő jelleggel köteles megfizetni.^[31]

[27] A [Római Egyezmény](#) – szemben a [Berni Unió Egyezményével](#) – lehetővé teszi, hogy a hangfelvétel-előállítók védelmét a tagállamok formalitások teljesítéséhez kössék. A [Római Egyezmény 11. cikke](#) rögzíti, hogy a védelem feltételeként előírt formaságokat teljesítettnek kell tekinteni, ha „a kiadott hangfelvétel valamennyi kereskedelmi forgalomban lévő példányán vagy borítóján feltüntetik a P jelzést, – az első kiadás évével együtt – oly módon elhelyezve, hogy a védelemre való igényt kellőképpen jelezze”.

[28] A [Római Egyezmény 14. cikke](#) a hangfelvételek vonatkozásában – a rögzítés évének végétől számított – húsz évben határozta meg a védelmi idő terjedelmét.

[29] Az 1971-ben elfogadott [HFE 2. cikke](#) a hangfelvételek többszörözésére vonatkozó jog mellett vagyoni jog biztosítására kötelezte a tagállamokat a hangfelvételek importja és terjesztése tekintetében is. A HFE abban a tekintetben azonban szabad kezet adott a tagállamoknak, hogy a védelmet a szerzői (szomszédos) jogok útján, versenyjogi szabályok, vagy a büntetőjog eszközeivel biztosítják.

[30] A HFE megőrizte a Római Egyezmény szabálygyűjtését mind a védelem feltételeként előírt formalitások, mind a védelmi idő tekintetében.

[31] Az 1994-ben elfogadott [TRIPS](#), vagyis az [Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény \(GATT\)](#) keretében kialakított, a Kereskedelmi Világszervezetet létrehozó [Marrakesh-i Egyezmény mellékletét](#) képező, a szellemi tulajdonjogok megadásának, terjedelmének és felhasználásának alapkövetelményeiről szóló szerződés is foglalkozik a hangfelvétel-előállítók vagyoni jogaival. A [TRIPS 14. cikk \(2\) bekezdése](#) szerint

a hangfelvételgyártókat illeti a hangfelvételeik közvetlen vagy közvetett sokszorosítása engedélyezésének vagy megtiltásának joga.

A TRIPS tehát lényegében megismétli a [Római Egyezmény 10. cikkének](#) szabályát, aminek jelentőségét így elsősorban az adta, hogy a Római Egyezmény és a TRIPS tagállamainak köre jelentősen eltért egymástól (az utóbbi javára). Miközben a TRIPS a kizárólagos jogok tekintetében nem hozott újdonságot, a védelmi idő hosszát jelentősen kiterjesztette.^[32] Míg ugyanis a Római Egyezmény a védelmi időt húsz évben határozta meg, a TRIPS ötven évre bővítette a hangfelvétel-előállítókra vonatkozó védelmi idő hosszát. A TRIPS szabályozási köre – szemben a Római Egyezménnyel – nem fogja át a hangfelvételek nyilvánossághoz közvetítését, tehát még díjigény formájában sem biztosít vagyoni jogot a hangfelvételek másodlagos felhasználása tekintetében.

[32] Az 1996-ban elfogadott WPPT több tekintetben is tovább bővítette a hangfelvétel-előállítók vagyoni jogait. Igaz, hogy a többszörözés vonatkozásában a WPPT lényegében csupán megerősítette a Római Egyezmény szabályait,^[33] azonban – messze túllépve a Római Egyezmény és a HFE szabályait – kizárólagos vagyoni jogot hozott létre a hangfelvételek terjesztése, bérbeadása és lehívásra hozzáférhetővé tétele tekintetében.

[33] A WPPT 12. cikke szerinti terjesztési jog a „hangfelvétel eredeti rögzítésének és a rögzítés másolatainak a nyilvánosság számára adásvétel vagy a tulajdonjog egyéb átruházása útján való hozzáférhetővé tételére” terjed ki. Az analóg világban a rögzített előadás terjesztése volt annak az üzleti folyamatnak az utolsó – szerzői jogi szempontból is értékelt – eleme, amely folyamat az előadás rögzítésével kezdődött és amelynek célja a felvételekről készített másolatok közönséghez juttatása volt. Miként arra Ficsor Mihály, a két említett nemzetközi szerződésről tárgyaló diplomáciai konferencia titkára utalt,^[34] a terjesztési jog 1996-ban részben azért került a figyelem középpontjába, mert az előkészítés során az is felmerült, hogy ez a kizárólagos jog adhat megoldást az interaktív felhasználások kezelésére.^[35] Kiemelendő, hogy a terjesztés joga kizárólag fizikai műpéldányok esetén értelmezhető. A WPPT a terjesztési jog kimerülése tekintetében szabad kezet biztosít a tagállamoknak a hangfelvétel első adásvételét vagy a tulajdonjog első átruházását követően. Ez utóbbinak azért van különös jelentősége, mivel a terjesztési jog tekintetében a szerzők vonatkozásában – a [TRIPS 6. cikkével](#) is megtámogatva – széles körben érvényesült a jogkimerülés elve, így a tagállamok a szerzői és kiadói jogok kimerülését összehangolhatták.^[36]

[34] A hangfelvételek bérlete kapcsán a WPPT 13. cikke hozott létre kizárólagos jogot. Kiemelendő, hogy a WPPT nem általában a hangfelvételek bérlete, hanem csupán a hangfelvételek nyilvánosság számára történő kereskedelmi jellegű bérlete kapcsán tartalmaz előírást. Mivel azonban a hangfelvétel-előállítók tömegesen soha nem engedélyezték a hangfelvételek kereskedelmi jellegű bérbeadását, így ez a piac soha nem válhatott meghatározó méretűvé. E kizárólagos jog biztosítása mégis fontos volt, hiszen épp ez tette lehetővé a hangfelvételek bérletének korlátozását az előállítók részéről.

[35] A hangfelvételek lehívásra hozzáférhetővé tételével összefüggő kizárólagos jogot a WPPT 14. cikke állapítja meg. E szerint a hangfelvétel-előállítók kizárólagos joga, hogy

engedélyezzék hangfelvételeiknek „vezeték útján vagy vezeték nélkül a nyilvánosság számára oly módon történő hozzáférhetővé tételét, hogy a nyilvánosság tagjai az azokhoz való hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhassák meg.

A nemzetközi szerződés kidolgozói, így elsősorban a diplomáciai konferencia titkári tisztségét ellátó Ficsor Mihály arra törekedett, hogy a tagállamok szabadon választhassák meg azt a jogtechnikát, amellyel az új vagyoni jogot biztosítani kívánják. A WPPT által alkalmazott ún. említett ernyőmegoldás^[37] lényege, hogy

- az internetes felhasználást olyan technológiailag semleges módon határozták meg, amely
- kifejezetten utalt a felhasználás interaktív jellegére,

- nem korlátozta azonban a tagállamokat e felhasználás jogi minősítésében és
- kiegyenlítette a lehetséges jogi minősítések esetén a védelmi szintben feltárható különbözőségeket.^[38]

A tagállamok így szerzői jogi hagyományaiknak megfelelően dönthettek arról, hogy e jogot önálló, nevesített felhasználásként határozzák meg, vagy azt a terjesztés, esetleg a nyilvánosságához közvetítés sajátos formájaként értelmezik. Bármilyen útvonalat választottak is, a vagyoni jogot teljes terjedelmében biztosítaniuk kellett, ezért például a jogkimerülés szabályait nem alkalmazhatták akkor sem, ha egyébként a lehívást a terjesztési jog keretei között értelmezik.^[39]

[36] A hangfelvételek nyilvánosságához közvetítésével, vagyis a másodlagos felhasználás esetével a [WPPT 15. cikke](#) foglalkozik, amelyik érdemét tekintve megismétli a [Római Egyezmény 12. és 16. cikkét](#), miközben bizonyos mértékben túl is lép azokon. A cikkhez fűzött közös nyilatkozat egyértelművé teszi, hogy bár a szerződés szövegezése során a tárgyaló delegációk meg kívánták haladni a Római Egyezmény szabályait, a továbblépés irányában – néhány kivételtől eltekintve – nem alakult ki konszenzus közöttük. A felek végül csak abban tudtak megállapodni, hogy a munkát folytatni kell, erre azonban azóta sem került sor. A Római Egyezmény szabályához képest fontos eltérés, hogy a díjat minden esetben meg kell osztani az előadóművészek és a hangfelvétel előállítók között, e tekintetben tehát a hangfelvétel-előállítók joga némileg szűkült. Eltérést jelent, hogy a szabály kifejezett rendelkezéssel fogja át a nyilvánosságához közvetítés közvetett formáját is. E fordulat Ficsor Mihály értelmezése szerint arra utal, hogy a hangfelvételek nyilvánosságához közvetítése utáni díjigény a hangfelvételek másolataira is kiterjed.^[40] A Római Egyezmény szabályain túllépve, a [WPPT 15. cikk \(4\) bekezdése](#) szerint a hangfelvételt akkor is kereskedelmi célból kiadottnak kell tekinteni, ha azt lehívásra hozzáférhetővé tették. Mivel a zeneipar mai gyakorlatában a hangfelvételek szinte kivétel nélkül megosztásra kerülnek az interneten is, praktikusán nem maradt olyan hangfelvétel, amely ne lenne kereskedelmi célból kiadottnak tekintendő.

[37] A [WPPT 17. cikke](#) a hangfelvételek vonatkozásában annak az évnek a végétől számított ötven évben határozta meg a védelmi időt, amikor a hangfelvételt kiadták, vagy amennyiben a kiadásra a hangfelvétel rögzítésétől számított ötven éven belül nem került sor, annak az évnek a végétől számított ötven évig, amelyben a hangfelvételt rögzítették.

4. A hangfelvétel-előállítók jogainak védelme az Európai Unióban

[38] A hangfelvétel-előállítói jogok harmonizációjának első lépése a *bérleti jogról és a hasznokölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról* szóló [92/100/EGK irányelv](#) (*Bérlet irányelv*) elfogadása volt.^[41] Az irányelv preambuluma a hangfelvétel-előállítók számára biztosított védelem indokaként azt emelte ki, hogy „a hangfelvételek [...] előállításához szükséges ráfordítások különösen jelentősek és kockázatosak”. Az irányelv a védelem alátámasztására azt is hangsúlyozta, hogy az említett „ráfordítás megtérülésének lehetősége csak akkor biztosítható hatékonyan, ha a jogosultak megfelelő jogi védelemben részesülnek”.

[39] Az irányelv, címével összhangban, elsőként a bérlet és a hasznokölcsön tekintetében biztosított kizárólagos jogot a hangfelvétel-előállítók számára. Ahogyan arra korábban utaltunk, a hangfelvétel-előállítók a gyakorlatban soha nem engedélyezték tömegesen a hangfelvételek bérletét, illetve hasznokölcsönzését, így a gyakorlatban e kizárólagos jog – a tiltás útján – lényegében csak negatív irányból érvényesült az elmúlt évtizedekben.

[40] Az irányelv elfogadásakor a hangfelvétel-előállítói szempontból talán legfontosabb szabálya az volt, hogy a [7. cikk](#) kizárólagos jogot hozott létre a hangfelvételek többszörözése tekintetében. Igazodva a hangfelvételi piac sajátosságaihoz is, a [7. cikk \(2\) bekezdése](#) kimondja, hogy a többszörözésre vonatkozó kizárólagos jog átruházható, átengedhető, illetve az felhasználási szerződés tárgya lehet. A Bérlet irányelv szerinti kizárólagos jog a többszörözésnek mind a közvetlen, mind a közvetett formájára kiterjed, amelyek lényegében a [Római Egyezmény](#) már említett [10. cikke](#)

szerinti fogalmainak feleltethető meg.^[42] A többszörözési jog utóbb az *információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról* szóló [2001/29/EK irányelv](#) (Infosoc irányelv) keretei között került újraszabályozásra. Az Infosoc irányelv 2. cikke tartalmilag tovább bővítette a hangfelvétel-előállítók többszörözési jogát, és azt kiterjesztette a hangfelvétel „ideiglenes vagy tartós, bármely eszközzel vagy formában, egészben vagy részben történő” többszörözésére is.

[41] A Bérlet irányelv másik kiemelt jelentőségű szabálya a [Római Egyezmény 12. cikkén](#) alapuló egyszeri méltányos díjazáshoz fűződő jog rögzítése a kereskedelmi célból kiadott hangfelvételek nyilvánossághoz közvetítése, vagyis a hangfelvétel másodlagos felhasználása vonatkozásában. Szemben a Római Egyezménnyel – és a WPPT-vel egyező módon – a [Bérlet irányelv 8. cikk \(2\) bekezdése](#) a hangfelvételek mindkét szomszédos jogi jogosultja számára, tehát mind a hangfelvétel-előállítók, mind az előadóművészek számára kötelezővé tette a díjigény bevezetését. A Bérlet irányelv említett szabálya továbbá – ugyancsak szemben a Római Egyezménnyel – az említett díjigény bevezetését valamennyi tagállam számára kötelezővé tette.^[43] Kiemelendő, hogy a [Bérlet irányelv 8. cikke](#) szerinti egyszeri, méltányos díjigény a kereskedelmi hangfelvétel valamennyi nyilvánossághoz közvetítése formáját átfogja.^[44] A nyilvánossághoz közvetítés különböző formái tekintetében nemcsak a Bérlet irányelv, hanem a *műholdas műsorsugárzásra és a vezetékes továbbközvetítésre alkalmazandó egyes szerzői és szomszédos jogi szabályok összehangolásáról* szóló [93/83/EK irányelv](#) (SatCab irányelv) és annak módosításáról szóló [2019/789 irányelv](#) (SatCab II. irányelv) is tartalmaz részletszabályokat. Bár a díjigény kizárólag a hangfelvételek nyilvánossághoz közvetítésére vonatkozik, ebből nem következik, hogy az audiovizuális médiaszolgáltatások nem tartalmazhatnak olyan elemeket, amelyek után a díjigény megfizetendő.^[45] Miként a Római Egyezmény kapcsán is hangsúlyoztuk, a díjazás egyszeri jellege arra utal, hogy a díjigényre a hangfelvétel előállítója és előadóművésze egy közös jogcímen tarthat igényt.^[46] Ezt a díjat a 8. cikk (2) bekezdésének utolsó mondata szerint meg kell osztani a két szomszédos jogi jogosult között, a megosztás szabályainak meghatározására – a felek megállapodásának hiányában – a tagállamok kaptak hatáskört. A díj „méltányos” jellege pedig – az Európai Bíróság ítélete szerint – elsősorban arra utal, hogy a díj megállapítása során figyelembe kell venni a felhasználás intenzitását, illetve annak gazdasági értékét.^[47] A kereskedelmi célból kiadott hangfelvételek nyilvánossághoz közvetítésére vonatkozó díjigényt a hangfelvétel-előállítók közös jogkezelés útján gyakorolják az EU-ban.

[42] A [Bérlet irányelv 9. cikke](#) a terjesztés tekintetében biztosít kizárólagos jogot a hangfelvétel-előállítóknak. Az említett cikk [\(2\) bekezdése](#) kimondja a közösségi jogkimerülés elvét azon hangfelvételek tekintetében, amelyeket „a Közösségen belül [...] a jogosult által vagy az ő hozzájárulásával más” jogszerűen hoztak forgalomba. A terjesztési jog kapcsán is kiemeli az irányelv, hogy az átruházható, átengedhető, illetve arra felhasználási szerződés köthető. Az a tény, hogy a 9. cikk a II. fejezet más szakaszaival szemben a kizárólagos jog kapcsán nem emeli ki a megtiltás jogát (vagyis a kizárólagos jog passzív elemét) érdemi eltérést nem eredményez a jog terjedelmét tekintve.^[48] Kiemelendő ugyanakkor, hogy a terjesztés fogalma bővebb, mint a fizikai példányok adásvétele, az ugyanis átfogja e példányok tulajdonjogának bármely más úton történő átruházását, sőt, a példányok nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tételét is. Az említett hozzáférhetővé tétel körébe tartozik a példányok tulajdonjoga adásvétel útján történő átruházásának felkínálása.

[43] A [Bérlet irányelv](#) abban a tekintetben is követte a [Római Egyezmény](#) szabályait, hogy a szomszédos jogi jogosultak vonatkozásában a [10. cikk](#) mindazon szabad felhasználási eset bevezetésére lehetőséget biztosít a tagállamoknak, amelyeket a BUE az alkotók tekintetében bevezetni enged. A többszörözésre és terjesztésre vonatkozó szabad felhasználások szabálygyűjtését utóbb alapvetően átalakította a már említett [Infosoc irányelv](#) (->[szerzői jogi kivételek és korlátozások](#)).

[44] A hangfelvétel-előállítókra vonatkozó védelmi időt a *szerzői jog és egyes szomszédos jogok védelmi idejének összehangolásáról* szóló [93/98/EGK irányelv](#) (Védelmi idő irányelv) harmonizálta időben először. A [Védelmi idő irányelv 3. cikk \(2\) bekezdése](#) eredetileg ötven éves védelmi időt biztosított a hangfelvétel-előállítói teljesítményekre, amely a WPPT-vel megegyező terjedelmű, tehát a [Római](#)

Egyezményénél, a HFE-nél, illetve a TRIPS egyezményénél hosszabb védelmi időt határozott meg. Kiemelésre érdemes, hogy a Védelmi idő irányelvet még a WPPT elfogadását megelőzően fogadták el, az Európai Gazdasági Közösség tehát megelőzte a nemzetközi szerződéseket ebben a tekintetben. Utóbb, 2011-ben a [Védelmi idő irányelv módosításával](#)^[49] ráadásul ötven évről hetven évre bővítette az európai jogalkotó a hangfelvételek védelmi idejét. A védelmi időt a hangfelvétel első jogszerű nyilvánosságra hozatalától, ilyen hiányában pedig a felvétel első rögzítésétől kell számítani. Ha a hangfelvételt ez idő alatt nem hozták jogszerűen nyilvánosságra, de sor került a hangfelvétel jogszerű nyilvánossághoz közvetítésére, úgy a védelmi időt ettől kell számítani. A [Védelmi idő irányelv 2011. évi módosításával](#) egyidejűleg ún. kísérő intézkedéseket is bevezetett az európai jogalkotó.

- A védelmi időt módosító irányelv 1. cikke szerint a tagállamoknak kötelező volt bevezetniük az ún. kiegészítő díj intézményét, amely a nem ismétlődő jellegű díjazásban részesülő előadóművészek számára biztosít – kötelező közös jogkezelés keretében kezelt – díjigényt a hangfelvétel jogszerű nyilvánossághoz közvetítését követő 50. és 70. év között, amelynek mértéke a hangfelvétel-előállító releváns bevételeinek húsz százaléka.
- Ugyanakkor, ha az előadóművész ismétlődő díjazásban részesül, és emiatt kiegészítő díjban nem részesülhet, úgy az irányelv második kísérő intézkedése szerint a védelmi idő utolsó húsz évében az előadóművész díjából korábban kifizetett előleget vagy más, a szerződésben rögzített levonást nem lehet érvényesíteni.
- A harmadik kísérő intézkedés az ún. *use it or loose it* (használd vagy elveszíted) szabály bevezetése, amely szerint az előadóművész jogosult a hangfelvétel-előállítóval kötött szerződés felmondására, amennyiben az előállító nem kínálja fel a hangfelvétel többszörözött példányaait megfelelő mennyiségben értékesítésre vagy teszi azt lehívásra hozzáférhetővé. Ebben az esetben a hangfelvétel-előállítónak a hangfelvételhez kapcsolódó vagyoni jogai megszűnnek, az előadóművész azonban továbbra is gyakorolhatja saját vagyoni jogait.
- Végül az utolsó, a tagállamok számára immár nem kötelezően bevezetendő kísérő intézkedés arra biztosít lehetőséget, hogy az előadóművészek kezdeményezhessék a hangfelvétel-előállítóval kötött felhasználási szerződés feltételeinek újratárgyalását. A gyakorlatban a hangfelvételek kiegészítő díjazásának rendszere – az előadóművészi közös jogkezelő szervezetek tevékenységének köszönhetően – működik, bár jelentősége nem túl nagy. A *use it or lose it*, illetve a szerződések újratárgyalására irányuló szabályokat az előadóművészek rendkívül ritkán alkalmazzák.

[45] Ahogy arra korábban már utaltunk, a többszörözési jogra vonatkozó szabályokat – a szoftver szerzői kivételével^[50] – valamennyi szerzői és szomszédos jogi jogosult vonatkozásában egységes megközelítéssel újraszabályozta az [Infosoc irányelv](#). A horizontális szabály átveszi a [Bérllet irányelvből](#) a többszörözés közvetlen vagy közvetett jellegére való utalást, és további három tekintetben bővíti a többszörözési jogot, így az kifejezett rendelkezéssel fogja át az ideiglenes vagy tartós másolatokat, függetlenül a másolatkészítés eszközétől, illetve formájától, továbbá a részben történő többszörözés^[51] esetét is. A többszörözés tekintetében az Európai Bíróság egy ítéletében akként foglalt állást, hogy ha egy hangfelvételtől egy másik hangfelvételben történő felhasználás érdekében akként vesznek át egy részletet, hogy azt módosítják és a közönség tagjai számára e módosítás miatt többé már nem felismerhető, úgy azt nem lehet többszörözésnek tekinteni.^[52] A többszörözésre vonatkozó vagyoni jogot a hangfelvétel-előállítók túlnyomó részt egyedi módon gyakorolják, annak egyes sajátos formái (például a hangfelvételtől nem kereskedelmi célú másolatok készítése) esetén azonban a közös jogkezelés különböző formái is megfigyelhetők.

[46] Az [Infosoc irányelv](#) másik jelentős újdonsága, hogy – a korábban már említett WPPT szabályainak a belső jogba ültetése érdekében^[53] – létrehozta a hangfelvételek lehívásra hozzáférhetővé tételére vonatkozó kizárólagos jogot. Mivel az Infosoc irányelv e tekintetben eltérés nélkül alkalmazta a WPPT szabályait, ideértve annak – a korábban említett ernyőszabályból következő – megközelítését is, a nemzetközi szerződés kapcsán elmondottak az irányelv vonatkozásában is érvényesek. Kiemelendő, hogy a jogkimerülés elve a lehívásra hozzáférhetővé tétel tekintetében nem értelmezhető.^[54] Az

Európai Bíróság egy egyedi ügyben megerősítette, hogy a lehívásra hozzáférhetővé tétel megvalósul magával a hozzáférhetővé tétellel, annak tehát már nincsen jogi jelentősége, hogy a nyilvánosság tagjai ténylegesen érzékelték-e a hangfelvételt vagy sem.^[55] A lehívásra hozzáférhetővé tételére vonatkozó vagyoni jogot a hangfelvétel-előállítók a világon mindenhol egyedi módon gyakorolják.

[47] Ugyancsak kiemelésre érdemes, hogy az Infosoc irányelv tételes listában határozta meg valamennyi szerzői és szomszédos jogi jogosult, így a hangfelvétel-előállítók tekintetében is a többszörözésre és a terjesztésre vonatkozó szabad felhasználási eseteket is. A lista zártságát ugyanakkor némileg oldja az [Infosoc irányelv 5. cikk \(3\) bekezdés O\) pontja](#), amely felhatalmazást ad a tagállamoknak arra, hogy a nemzeti jogukban már létező, kisebb jelentőségű szabad felhasználási eseteiket fenntartsák, feltéve, hogy kizárólag analóg felhasználásra vonatkoznak, és nem érintik az áruk és szolgáltatások Közösségen belüli szabad mozgását.

5. A hangfelvétel-előállítók személyhez fűződő jogai

[48] A nemzetközi szerződések és az uniós jogforrások alapján hangfelvétel-előállítók abban az értelemben, ahogyan a szerzők és az előadóművészek, nem rendelkeznek személyhez fűződő jogokkal. Ez elsősorban annak a következménye, hogy a védelem a hangfelvétel-előállítók esetében elsősorban a gazdasági befektetés védelmére irányul, nem pedig az alkotási, illetve előadási tevékenység egyéni, személyes jellegének oltalmára.

[49] A nemzetközi szerződések közül a [Római Egyezmény](#) és a [HFE](#) mégis rendelkezik egy-egy olyan szabállyal, ami a személyhez fűződő jogok, ezen belül is a névfeltüntetés jogával rokonítható. A [Római Egyezmény 11. cikke](#) és a [HFE 5. cikke](#) a védelem feltételeként előírható formalitásra vonatkozó szabályok részeként akként rendelkezik ugyanis a (P) jelölés alkalmazásáról, hogy a műpéldányon az előállító nevét megfelelően fel kell tüntetni. Ez a szabályozás követi az [Egyetemes Szerzői Jogi Egyezménynek](#) az alkotókra és a © jel alkalmazására vonatkozó [III. cikkét](#).^[56] Fontos ugyanakkor megemlíteni, hogy ez a szabály nem a hangfelvétel-előállító számára teremti meg a neve feltüntetésére vonatkozó jogot, hanem a név megfelelő feltüntetéséhez fűz egyéb – a védelem gyakorlati alkalmazását érintő – joghatást.

[50] Az [Európai Unió működéséről szóló Szerződés](#) (EUMSZ) [118. cikke](#) szerint az uniós jogharmonizáció a belső piac létrehozásának és fenntartásának igényén nyugszik, amely a vagyoni jogok tekintetében hoz létre uniós hatáskört. Ebből következően a személyhez fűződő jogok nem tartoznak az *acquis communautaire* körébe.^[57] Mivel pedig személyhez fűződő jog bevezetését a hangfelvétel-előállítók tekintetében a nemzetközi szerződések sem követelik meg, az uniós jogalkotó a tagállamokra hagyta e kérdés szabályozását.

[51] Az Európai Unió tagállamainak egy kis része, így például Magyarország, Bulgária és Észtország nemzeti jogában – élve a harmonizációs kötelezettségen túl meglévő nemzeti hatáskörükkel – megteremtette a hangfelvétel-előállítók névfeltüntetési jogát. Magyarországon a névfeltüntetési jog a hangfelvétel másolati példányai tekintetében illeti meg az előállítót. Érdemes megemlíteni, hogy az előállítók azokban az országokban is általánosan megkövetelik felhasználóiktól, üzleti partnereiktől nevük feltüntetését, ahol az erre vonatkozó jogi szabályozók teljesen hiányoznak.

6. JEGYZETEK

- [1] Peter MARTLAND: *Recording history – The British Record History, 1888–1931*, Lanham–Toronto–Plymouth, Scarecrow Press, 2013, 1.
- [2] DEGRELL László: *Lemezjátsszók és hanglemezek*, Budapest, Műszaki Könyvkiadó, 1978.
- [3] SZALAI Emil: *Előadóművész, gramofonlemez, rádió*, Budapest, Dante, 1935, 30.
- [4] A szerzői jog átdolgozásnak tekinti a mű minden olyan megváltoztatását, amelynek eredményeként az eredeti műből egy származékos mű jön létre. Hagyományosan átdolgozásnak minősül például a mű idegen nyelvre történő lefordítása, megzenésítése, filmre történő alkalmazása.
- [5] SZALAI (3. j.) 30.
- [6] Lásd a szerzői jogról szóló 1921. évi LIV. törvénycikk 8. §-át.
- [7] Rasmus FLEISCHER: „Protecting the musicians and/or the record industry? On the history of neighbouring rights’ and the role of Fascist Italy” *Queen Mary Journal of Intellectual Property* 2015/3, 332.
- [8] Idézi FLEISCHER (7. j.) 333.
- [9] *Rights of performers in broadcasting, television and the mechanical reproduction of sounds*, Geneva, ILO, 1939, 2.
- [10] *Records of the Diplomatic Conference on the International Protection of performers, producers of phonograms and broadcasting organisations*, Geneva, ILO–UNESCO–BIRPI, 1968, 35.
- [11] *Le Droit D’auteur* 1940/11, 125.
- [12] FLEISCHER (7. j.) 337.
- [13] Rome Convention.
- [14] Magyarországon kihirdette a hangfelvételek előállítóinak védelmére, hangfelvételeik engedély nélküli sokszorosítása ellen Genfben, az 1971. évi október hó 29. napján létrejött Egyezmény kihirdetéséről szóló 1975. évi 18. törvényerejű rendelet.
- [15] Phonograms Convention.
- [16] Silke VON LEWINSKI: *International Copyright Law and Policy*, Oxford, Oxford University Press, 2008, 198.
- [17] *Records of the Diplomatic Conference* (10. j.) 40.
- [18] VON LEWINSKI (16. j.) 198.
- [19] Mihály FICSOR: *The law of internet*, Oxford, Oxford University Press, 2002, 597.
- [20] Atresmedia kontra AIE ítélet, C-147/19, C:2020:935.
- [21] 17 U.S. Code § 101.
- [22] A „hangfelvételek” olyan fizikai dolgok, amelyekben – a film vagy más audiovizuális mű részét képező hangok kivételével – bármilyen ma ismert vagy később kifejlesztett módszerrel hangokat rögzítenek, és amelyekből a hangok érzékelhetők, reprodukálhatók vagy más módon nyilvánossághoz közvetíthetők, akár közvetlenül, akár gép vagy eszköz segítségével. A „hangfelvétel” kifejezés magában foglalja azt a fizikai dolgot is, amelyre a hangokat először rögzítik.
- [23] VON LEWINSKI (16. j.) 199.
- [24] FICSOR (19. j.) 598.
- [25] *Records of the Diplomatic Conference* (10. j.) 40.

[26] Sam RICKETSON – Jane C. GINSBURG: *International Copyright and Neighbouring Rights*, Oxford, Oxford University Press, 2005, 1242.

[27] Claude MASOUYÉ: *Guide to the Rome Convention and to the Phonograms Convention*, Geneva, WIPO, 1981, 43.

[28] *Records of the Diplomatic Conference* (10. j.) 45.

[29] A diplomáciai konferencián résztvevő argentin küldöttség olyan javaslatot terjesztett elő, amely szerint a díjat a felhasználó vagy az előadóknak, vagy az előadóknak és hangfelvétel-előállítóknak lett volna köteles megfizetni. Ez a megoldás kizárta volna annak lehetőségét, hogy a díjazásból az előadóművészek ne részesüljenek. *Records of the Diplomatic Conference* (10. j.) 223. Utóbb a javaslatot Argentína visszavonta, de Kuba saját neve alatt szavazást kért róla. A diplomáciai konferencia a javaslatot nem támogatta. Uo. 165.

[30] RICKETSON – GINSBURG (26. j.) 1268.

[31] Jörg REINBOTHE – Silke VON LEWINSKI: *The WIPO Treaties on Copyright, A commentary on WCT, the WPPT, and the BTAP*, Oxford, Oxford University Press, 2015, 396.

[32] Carlos M. CORREA: *Trade Related Aspects of Intellectual Property, A Commentary on the TRIPS Agreement*, Oxford, Oxford University Press, 2007, 162.

[33] A többszörözés kapcsán a WPPT a Római Egyezmény fogalmát kiegészítette a „bármilyen módon vagy formában” fordulattal, ami lényegében a kizárólagos jog némi bővítéseként értékelhető.

[34] FICSOR (19. j.) 485.

[35] FICSOR (19. j.) 204.

[36] A jogkimerülés elvének nemzetközi jogi háttere tekintetében lásd MEZEI Péter: *Jogkimerülés a szerzői jogban*, Médiatudományi Intézet, 2016.

[37] FICSOR (19. j.) 206–208; Mihály FICSOR: *Comments on Atresmedia – what rights of performers are, or are not, applicable in case of embodiment of phonograms in audiovisual works*, 2022.

[38] Mihály FICSOR: *Guide to the copyright and related rights treaties administered by WIPO*, Geneva, WIPO, 2003, 209.

[39] Brigitte LINDNER: „The WIPO Treaties” in Brigitte LINDNER – Ted SHAPIRO (szerk.): *Copyright in the Information Society*, Edward Elgar, 2019, 30.

[40] FICSOR (19. j.) 636–637.

[41] Az irányelv újrakodifikált változata a *bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról* szóló 2006/115/EK irányelv.

[42] Michel M. WALTER – Silke VON LEWINSKI: *European Copyright Law*, Oxford, Oxford University Press, 2010, 316.

[43] Az Európai Bíróság a Recorded Artists Actors Performers Ltd kontra Phonographic Performance (Ireland) Ltd ügyben (C-265/19, C:2020:677) hozott ítéletével akként értelmezte a *Bérlet irányelv* vonatkozó rendelkezését, hogy a tagállamok még azon előadóművészek díjigényét sem zárhatják ki, akik az Európai Gazdasági Térségen kívüli, harmadik országok állampolgárai, függetlenül attól, hogy hol van állandó lakóhelyük vagy hol készült a felvétel.

[44] WALTER – VON LEWINSKI (42. j.) 322.

[45] Az Európai Bíróság az Atresmedia kontra AIE ügyben (C-147/19, C:2020:935) hozott ítéletében kimondta, hogy az egyszeri méltányos díjazást a felhasználónak nem kell megfizetnie, amikor egy olyan audiovizuális mű rögzítését tartalmazó audiovizuális felvétel nyilvánossághoz közvetítését végzi, amelyben egy hangfelvételt vagy e hangfelvétel többszörözött példányát használták fel. Az ítéletet

számos kutató kritika tárgyává tette, elsősorban azért, mert az – álláspontjuk szerint – hibás elvi alaptól indult ki, az ítélet továbbá nem emelte ki, hogy az audiovizuális médiaszolgáltatók műsorában még a bíróság logikája szerint is számos olyan elem található, amely után a felhasználó köteles megfizetni a méltányos díjigényt a hangfelvétel-előállítók számára. Ilyen kritikát fogalmaz meg például Ficsor Mihály. Lásd FICSOR (37. j.).

[46] WALTER – VON LEWINSKI (42. j.) 324.

[47] Lásd Stichting ter Exploitatie van Naburige Rechten (SENA) kontra Nederlandse Omroep Stichting (NOS) ítélet, C-245/00, C:2003:68, 37. pont.

[48] WALTER – VON LEWINSKI (42. j.) 329

[49] *A szerzői jog és egyes szomszédos jogok védelmi idejéről szóló 2006/116/EK irányelv módosításáról szóló 2011/77/EU irányelv.*

[50] Thomas DREIER – Bernt HUGENHOLTZ: *Concise European Copyright Law*, Kluwer Law International, 2006, 358.

[51] Lásd Infopaq kontra Danske Dagblades ítélet, C-5/08, C:2009:465.

[52] Lásd Pelham kontra Hütter ítélet C-476/17, C:2019:624, 31. pont.

[53] Ted SHAPIRO: „Directive 2001/29/EC on copyright in the information society” in LINDNER – Ted SHAPIRO szerk. (39. j.) 51.

[54] Lásd az Infosoc irányelv (29) preambulum bekezdését.

[55] Lásd Svensson kontra Retriever Sverige ítélet, C-466/12, C:2014:76, 19. pont.

[56] MASOUYÉ *ention* (27. j.) 44. Az Egyetemes Szerzői Jogi Egyezményt Magyarországon az 1971. évi 4. törvényerejű rendelet hirdette ki.

[57] LINDNER (39. j.) 36.